

מה הופך את החמץ מחטא למצווה?

בשבועות שלפני חג הפסח מקרצפים את הבית מכל פירור כדי שלא להיתקל בחמץ במהלך חג הפסח. אך שבועות ספורים לאחר מכן – בחג השבועות, החמץ הופך למצווה חשובה ביותר!

מה פשר המהפך שעובר על החמץ, ועל איזה מהפך נפשי זה מרמז בתוכנו?

חוברת למרצה

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

ספירת העומר

שיעור זה מוקדש

לעילוי נשמת

הרה"ת הרב **בנימין** ע"ה

בן - יבדלחט"א - הרה"ת הרב **מני מנחם מענדל** שליט"א

וואלף

נקטף במיטב שנותיו ש"ק פ' תזו"מ
בדר"ח אייר, גבורה שבתפארת, ה'תש"פ

שליח כ"ק אדמו"ר זי"ע להנובר, גרמני'

ושם מנוחתו כבוד

ת'נ'צ'ב'ה'

ולזכות

הוריו הרה"ת הרב **מני מנחם מענדל** וזוגתו מרת **פייגל** שיחיו

חותנתו מרת **דבורה** שתחי' **גרינברג**

זוגתו מרת **שטערנא שרה** שתחי'

בנותיו ובניו

מרת **חי' מושקא** ובעלה הרה"ת הרב **לוי יצחק גוטליב** ובנם **בנימין**

חנה, נחמה לאה, לוי יצחק

אהרן, **מרדכי אפרים**, **רחל ורבקה**

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

וואלף

לתרומות והקדשות, צרו קשר: info@jewishinsights.org
בכדי להוריד מערכי שיעור נוספים, בקר באתר www.JewishInsights.org/he

©

Published and Copyright 2023 by
Shluchim Office International
816 Eastern Parkway, Brooklyn,
NY 11213
718.221.0500

5783 - 2023

ועדה מיעצת

הרב אשר דערן - קייפ-טאון, דרום אפריקה
הרב מנדי גרליצקי - תל אביב, ישראל
הרב לוי גרינברג - אלפטו, טקסס
הרב דוד גולדברג - סאו פאולו, ברזיל
הרב לוי שייקביץ - כפר חב"ד, ישראל
הרב מנדי גרינברג - טווינסבורג, אוהיו
הרב שמואל פרידמן - ב.
בלנקה, ארגנטינה
הרב יוסף יצחק בלוי - כינרת, ישראל
הרב חיים דרוקמן - לוצרן, שווייץ

ספרדית

תרגום ועריכה | הרב רפי טוויל

צרפתית

תרגום ועריכה | הרב יאיר אלבז
הגהה | ש. אלבז

פורטוגזית

תרגום | מר יצחק דיין
עריכה | הרב ישעי' דיין
עימוד | מייק קטן

עימוד | מוסי וולוסוב

אתר אינטרנט | יובל כץ וישראל ייסוצקי
אדמיניסטרציה | מענדל גרינברג

משרד השלוחים

יו"ר | הרב גדליה שמטוב
פיתוח | הרב מנדי שמטוב

עורכים

הרב אברהם גרינברג
הרב זושא גרינברג

עברית

עריכה לשונית | הרב זושא גרייזמאן
הגהה | הרב מנחם וילהלם

אנגלית

תרגום ועריכה | הרב מענדל סופער
הגהה | הרב מענדל לברטוב

נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו

תוכן השיעור:

א. כיצד הופך החמץ מאיסור חמור למצווה?.....6

בחג הפסח חמץ אסור לגמרי (מקור 1). לאחר מכן, התורה מצוה עלינו לספור שבעה שבועות ולהקריב בחג השבועות את שתי הלחם שעשויים חמץ (מקור 2). בספר החינוך ישנו תיאור מפורט איך היו עשויים החלות (מקור 3), ובתלמוד מוסבר איך בדיוק היו הכהנים מניפים את הלחם, ואיזה הגנה וברכה זה הביא לעולם (מקור 4). שואל הרבי: אם חמץ היה דבר חמור כל כך לפני כמה שבועות, כיצד הוקרב כקורבן בבית המקדש?

ב. מאמונה מקיפה למהפך פנימי.....9

חמץ מסמל גאווה ואילו המצה מסמלת ענווה (מקור 5). אדמו"ר הזקן מוסיף נקודה נוספת: חמץ מייצג טעם ודעת והבנה, ואילו מצה מייצגת אמונה פשוטה (מקור 6). נמצאנו למדים שהמצה מסמלת עבודת ה' בקבלת עול, ואילו החמץ מסמל עבודת ה' עם הרגש והשכל.

הרבי מסביר במקורות 7 ו-8 ובשיחה שלאחריהם, שביציאת מצרים בני ישראל היו שקועים במיט שערי טומאה, ולא יכלו להשתנות ולהזדכך בין רגע, ולכן הקביה האיר עליהם גילוי נעלה שהוציא אותם ממצרים, אך לא זיכך את מהותם הפנימית. לאחר שבעה שבועות של עבודה פנימית וביור המידות בספירת העומר, או אז, בחג השבועות הם כבר יכלו לעבוד את ה' עם מהותם הפנימית, עם כל הלב ועם הבנת המוח.

ג. שלבים ביציאת מצרים האישית.....13

הרבי מסביר, שהמסע הזה, הוא המסע האישי של כל אחד מאיתנו. בתחילה, מחבקים את הקב"ה מתוך אמונה פשוטה ומעלימים את החמץ, אך לאחר זיקוק וזיכוך עצמי במהלך ספירת העומר, אנו מוכנים להשתמש בשכל וברגש ולנצלם כדי לעבוד את ה' ולהפוך את רצונו לרצוננו.

ההדגשה בחשיבות עבודת השם מתוך הבנה מלאה מודגשת בתנועת חב"ד מאז היוסדה, שהדגישה את חשיבות הלימוד וההבנה העצמית, ולא לסמוך על הצדיק (מקור 9).

פתיחה

זה עתה סיימנו לחגוג את חג הפסח – החג שההכנות אליו הן ארוכות וממושכות יותר מכל חג אחר. המצווה החשובה ביותר בחג מלבד אכילת מצה, היא הזהירות מחמץ. אם סעדתם בבית חב"ד במהלך חג הפסח או שהקשבתם לדרשת פסח של רב, בוודאי שמעתם שלא סתם אנו נזהרים כל כך מחמץ. החסידות מסבירה שהחמץ מסמל גאווה ואנוכיות. לכן נזהרים ממנו כל כך, נפטרים מכל פירור ואוכלים רק מצה שמסמלת ביטול וענווה.

שבעה שבועות בדיוק לאחר חג הפסח, חוגגים את חג השבועות. ואז – הפלא ופלא, מקריבים קרבן שהוכן דווקא מחמץ. מה קרה? כיצד זה שהחמץ הפך ממה שהיה כה מאיים – "אנוכיות" ו"גאווה", למשהו כה קדוש – הקרבן המיוחד של חג השבועות בבית המקדש?

בשיחה מאלפת מהתוועדות שנערכה לאחר חג הפסח, מסביר הרבי את תהליך העבודה הנדרש מיהודי. הביטול והענווה הנדרשים בפסח הם רק ההתחלה, אך תהליך התיקון העצמי של היהודי ממשיך בשבעת השבועות של ספירת העומר, עד חג השבועות – בו נדרשים לעבוד את ה' דווקא עם ה"אנוכיות".

השיעור לספירת העומר

משיחת שיחת שבת פרשת קדושים, מברכים החודש אייר, בלתי מוגה.
תורת מנחם ה'תשי"ד חלק י"א עמוד 249 והלאה.

א. מחטא למצווה?

איסור חמץ בפסח

מקור 1 ספר שמות פרק י"ג, פסוקים ו'-ז'

במהלך חג הפסח אסור לנו לאכול חמץ ואפילו לא לראות אותו.

שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל מִצֵּת וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי חַג לַה'. מִצֹּת יֹאכַל אֶת שְׁבַעַת הַיָּמִים
וְלֹא יֵרָאֶה לָּךְ חֶמֶץ וְלֹא יֵרָאֶה לָּךְ שָׂאֵר בְּכָל גִּבְלֶךָ.

לתלמיד
עמ' 4

קרבן 'שתי הלחם'

מקור 2 ספר ויקרא, פרק כ"ג, פסוקים ט"ו-י"ז

בחג השבועות מקריבים מנחה מיוחדת – שתי ככרות לחם שחייבים להיות דווקא חמץ.

בעברית מדוברת:

מִמִּחְרַת חַג הַפֶּסַח – ט"ז בְּנִיסָן – הַיּוֹם שָׁבוּ אֲתֶם מִבְּיָאִים אֶת
הָעֹמֶר שֶׁמִּנִּיפִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, תִּסְפְּרוּ שְׁבַעַת שְׁבֻעוֹת שְׁלֵמִים.
יוֹם הַמִּחְרַת שֶׁלְאַחַר הַשְּׁבוּעַ הַשְּׁבִיעִי, הַיּוֹם הַחֲמִשִּׁים לְסִפְיָהּ,
יִהְיֶה חַג הַשְּׁבֻעוֹת, וְאִזּוֹ תִּקְרִיבוּ קֶרֶבֶן מִהֵיבֹל הַחֲדָשׁ שֶׁל הַחֹטָה.
בְּחַג הַשְּׁבֻעוֹת גַּם מִקְרִיבִים אֶת מִנְחַת הַלֶּחֶם, שְׁאוֹתָה צֵרִיךְ
לְהֵבִיא מִהֵיבֹל שֶׁצֶמַח בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. תִּכְנֶנּוּ מִמֶּנּוּ שְׁנֵי לֶחֱמִים,
עֲשׂוּיִים מִשְּׁנֵי עֲשׂוּרֹנִים שֶׁל קֶמַח סֵלֶת שֶׁתִּפַּח. זֶה יִהְיֶה קֶרֶבֶן
בְּכוֹרִים לִקְב"ה.

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּחְרַת הַשְּׁבַת
מִיּוֹם הֵבִיאְכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה
שְׁבַע שָׁבָתוֹת תִּהְיֶינָה.

עַד מִמִּחְרַת הַשְּׁבַת הַשְּׁבִיעִית
תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם
מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה'.

מִמּוֹשְׁבֵיכֶם תְּבִיאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה
שְׁתֵּים שְׁנֵי עֲשָׂרֹנִים סֵלֶת תִּהְיֶינָה
חֶמֶץ תִּאֲפִינָה בְּכוֹרִים לַה'.

לתלמיד
עמ' 4

התורה מצווה, שלאחר 'השבת' (שבמקרה זה הכוונה היא לחג הפסח), יקריבו בני ישראל את קרבן העומר, ומאז יספרו חמישים יום שבסיומם יחול חג השבועות ויקריבו מנחה חדשה. ומהי? שתי לחמים. התורה מדגישה שעליהם להיות חמץ.

העובדה שמנחה זו הוכנה מחמץ היא יוצאת דופן, "רעידת אדמה" של ממש. כל קרבנות ומנחות בית המקדש היו מצה. גם לחם הפנים שהיו מביאים בבית המקדש כל יום לא היה חמץ אלא כשר לפסח. [בבית המקדש היה פסח כל השנה.]

יש יוצא דופן אחד, והוא קרבן תודה, שגם איתו מביאים לחם חמץ. זוהי אכן הסיבה, שבמהלך התפילה בחג הפסח, מדלגים על הפרק "מזמור לתודה" שאותו אומרים לזכר קרבן תודה. וזאת משום שבפסח לא מקריבים את הקרבן הזה – כיון שהוא כולל חמץ. אך קרבן זה הוא קרבן יחיד, ולא קרבן ציבור. קרבן הציבור – שמגיע בשם כל ישראל – היחיד שיש בו חמץ, הוא שתי הלחם בחג השבועות.

מקור 3 ספר החינוך מצוה ש"ז

תיאור הקרבת לחם התנופה:

והענין היה כן: שהיו מביאים שלש סאים חטים חדשות, ושפין אותן ובוטטין בהן כדרך כל המנחות וטוחנין אותן... ולוקחין אותן ועושין מהן שתי חלות... וארך כל חלה שבעה טפחים, ורחבה ארבעה, וגבהה ארבע אצבעות, ומרבעות היו. ואופין אותן מערב יום טוב, ולמחר אחר הנפתן, היו נאכלות לכהנים כל אותו יום, וחצי הלילה.

לתלמיד
עמ' 4

הלחם היה בצורת מלבן – אורכו שבעה טפחים, רוחבו ארבעה טפחים והיו לו ארבע קרנות בגובה ארבע אצבעות.

בטקס רב רושם היו מניפים את הלחמים, ולאחריו, הלחם היה ניתן לכוהנים לאכילה. חלה אחת ניתנה לכהן הגדול, והחלה השנייה התחלקה בשווה בין שאר הכוהנים. הלחמים נאכלים בתוך שטח עזרה הכהנים, במהלך אותו היום, ולא יאוחר מחצות הלילה שאחריו.

מקור 4 תלמוד בבלי, מסכת מנחות, דף ס"ב ע' א' וע' ב' (עם תרגום וביאור הרב עדין אבן ישראל)

הגמרא מספרת לנו, איך בדיוק הניפו את הלחמים, ומה זה הביא לעולם:

שתי הלחם .. כיצד הוא עושה? .. מושיט אותם אל כנגד ארבע רוחות השמים, ושב ומחזיר אותם. ולאחר מכן הריהו מעלה אותם כלפי מעלה ושב ומוריד אותם מטה.

לתלמיד
עמ' 4

אמר רב חמא בר עקבא, אמר ר' יוסי בר ר' חנינא: מוליך ומביא לארבע רוחות השמים - כדי לעצור בעד רוחות רעות שלא תבואנה לעולם, ומעלה ומוריד - כדי לעצור בעד טללים רעים מלרדת לעולם.

לתלמיד
עמ' 5

מעמד הנפת שתי הלחם בבית המקדש

איך החמץ הפך למצוה

לתלמיד
עמ' 5

בין חג הפסח לחג השבועות ישנו הזמן דספירת העומר. והיינו, שבכללות ישנם שלשה זמנים: חג הפסח, ספירת העומר, וחג השבועות.

והחילוק ביניהם: בפסח - חמץ הוא דבר האסור, בספירת העומר - הוא דבר הרשות, ובשבועות - הוא מצוה חיובית, שהרי שתי הלחם היה צריך להיות מחמץ דוקא¹.

ולכאורה אינו מובן: אם חמץ בפסח הוא דבר האסור - איך יתכן שבשבועות נעשה חמץ ענין של מצוה (ששתי הלחם צריך להיות מחמץ דווקא?)

(1) אמור כג, יז. מנחות נב, ב.

ב. מאמונה מקיפה למהפך פנימי

כדי להבין זאת, עלינו להקדים ולהבין מהי המשמעות הרוחנית של מצה וחמץ.

<< הרבי

וביאור הענין: חמץ - הוא ענין של ישות והתנשאות, טעם ודעת, היפך ענין המצה שנקראת "לחמא עניא", שאין בה התנשאות ואין בה טעם.

לתלמיד
עמ' 6

הרבי מציין שתי נקודות: החמץ מסמל גאוה, אך גם הבנה, והמצה מסמלת ביטול וגם אי-הבנה. נקרא להלן במקורות הרחבה לשתי הנקודות:

גאוה וביטול

מקור 5 אור התורה, נביאים וכתובים ע' תתקעד

החמץ והמצה עשויים מאותם חומרים: קמח ומים. אך מה ההבדל ביניהם? החמץ תופח, ואילו המצה נשארת דקה. החמץ מסמל גאוה, ואילו מצה מסמלת ביטול.

כי הִתְפָּרַשׁ בֵּין חֻמֵּץ לְמִצָּה הוּא: שֶׁהַחֻמֵּץ הוּא בְּחִינַת יְשׁוּת, שֶׁלֹּכֵךְ הוּא מִגִּבָּה בְּטָבְעוֹ לְהִיּוֹת עוֹלָה וּמִגִּבָּה. וְהַמִּצָּה הוּא מְבַחֶינֶת בְּטוֹל שְׂאִינֹו מִגִּבָּה אֶת עֲצָמוֹ.

לתלמיד
עמ' 6

הבנה ואי הבנה

מקור 6 מאמרי אדמו"ר הזקן, על פרשיות התורה והמועדים, כרך שני, ע' תקנ"א

מצד שני, חמץ מסמל הבנה – טעם ודעת, ואילו המצה מסמלת ביטול – אמונה ללא הבנה.

וְזֶהוּ עֵקֶר הַהִפְרָשׁ בֵּין חֻמֵּץ לְמִצָּה, שֶׁבְּלֶחֶם שְׂבֻחַת חֻמֵּץ יֵשׁ בּוֹ טַעַם הַמְּמַשִּׁיךְ בְּחִינַת הַשֶּׁכֶל, שֵׁיִשׁ בּוֹ טַעַם כּו', אֲבָל לֶחֶם הַמִּצָּה שֶׁנִּקְרָא לֶחֶם עֲנִי שֶׁהוּא בְּלֹא טַעַם כָּלֵל... וְהוּא בְּחִינַת הַבְּטוּל... וְזֶהוּ שֶׁהַמִּצָּה נִקְרָאת מִיכָלָא דְמַהִימְנוּתָא שֶׁלְמַעַלָּה מִן הַטַּעַם.

לתלמיד
עמ' 6

נמצאנו למדים שהמצה והחמץ מסמלים שתי דרכים בעבודת ה'.

דרך ראשונה: ביטול - מצה

היהודי עובד את קונו מתוך קבלת עול מלכות שמים. לא מעניין אותו מה הוא, באופן אישי, מבין ומרגיש, לא איכפת לו כלל אם הוא מבין את תוכנה הפנימי של המצווה או לא, או אם הוא חש רצון פנימי לקיים אותה או לא. עצם הידיעה שהקב"ה ציווה עליו לעבוד אותה, גורמת לו למלא את רצון בוראו, כעבד המציית לאדונו. בדרך עבודה זו, ניכרת המעלה של ביטול מוחלט לה'.

דרך שנייה: הבנה - חמץ

ללמוד תורה ולקיים מצוות מתוך הבנה והרגשה. היהודי מבין את גדולת ה' ואת משמעותן של המצוות, וכתוצאה מכך, הוא חש תשוקה לקיימן. ולכן הוא עובד את קונו.

מהי המעלה בכך?

קבלת עול והתבטלות אינן מזככות כל כך את מציאות האדם. הן כביכול מתעלמות מאישיותו ומכוחות נפשו וכופות עליו להתנהג על פי רצון ה'.

מה באשר לשכל, לרגש ולכוח התענוג? האם כוחות אלו הזדככו והתקרבו אל הקב"ה? כלל וכלל לא. השכל כלל אינו מבין מדוע צריך לקיים את המצווה, הרגש אינו נמשך אל התורה והמצוות, וגם כוח התענוג של הנפש נשאר שקוע בענייני העולם. האדם ניטרל את הכוחות הללו ואת השפעתם על מערכת העשייה. אבל גם אם הוא אכן הצליח בכך, אין זה אלא שכוחות אלו אינם מפריעים לו, אך הם כשלעצמם נותרו נחותים ורחוקים מאלוהים בדיוק כפי שהיו קודם לכן.

לעומת זאת, כאשר האדם מכניס את השכל, את הרגש ואת כוח התענוג לתוך מסגרת זו של עבודת ה', כאשר הוא משתדל שהשכל יבין את תוכנה הפנימי של המצוות, שהרגש יחוש משיכה אליהן, ושכוח התענוג ימצא בהן סיפוק – בכך הוא מזכך ומעדין את נפשו ומקרב אותה לאלוהים. הוא אינו שובר את כוחות נפשו וכופה עליהם לקיים את רצון הבורא, אלא מביא אותם לידי כך שהם עצמם ירצו ללמוד תורה ולקיים את המצוות.

אדם שעובד את ה' בצורה זו הופך להיות אדם אחר. שכלו מתעדין, הוא מסוגל כבר להבין עניינים אלוהיים, הוא מבין את גדולת ה' ואת משמעותן של המצוות. ליבו חש קשר פנימי אל התורה ומצוותיה, יש בו אהבה לה' ויראה מפניו. העונג שלו נתון בענייני אלוהים – בתורה ובמצוות. הוא "שכנע" את עצמו בצורה מעמיקה ופנימית, שצריך לעסוק בתורה ובמצוות, וכעת הוא עצמו נמשך אל התורה ומצוותיה.

בדרך עבודה זו, אכן לא מודגש הביטול המוחלט של האדם לאלוהים, אך יש כאן את מעלת ההזדככות בעבודת ה' באמצעות ההבנה והרגש.

*

לאחר שלמדנו על מהותם הפנימית של החמץ והמצה, ואת שתי הדרכים בעבודת ה' שאותם הם מסמלים, נוכל להבין מדוע ביציאת מצרים היינו צריכים לאכול רק מצה, ואילו בשבועות אפשר ומצווה לאכול חמץ.

בזמן יציאת מצרים בני ישראל היו במצב רוחני ירוד

מקור 7 לקוטי שיחות חלק א', פרשת אמור סעיף ט' (בתרגום ללה"ק)

בשעת יציאת מצרים היו בני ישראל שקועים במ"ט שערי טמאה, ולא היו פְּלִיִּים לְאֻלּוּקוֹת, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר וְאֵת עֲרוֹם וְעֲרִיָּה, אֲלֵא שִׁנְגִּלָּה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ וְהוֹצִיאָם וְחָלְצָם אוֹתָם מִמִּצְרַיִם.

לתלמיד
עמ' 6

וְכִינוּ שֶׁהִדְבָּר לֹא בָּא מִצַּד עֲבוֹדָתָם אֲלֵא מִצַּד גִּלּוֹי אֹר מְלֻמְעָה, מִמִּילָא לֹא פָּעַל בָּהֶם גִּלּוֹי זֶה שְׁנוֹי בְּפִנְיָמִיּוֹת, שֶׁהָרִי לֹא הָיוּ עֲדִין פְּלִיִּים לָכֵן, וְרַק שֶׁמִּצַּד גִּלּוֹי הָאֹר נִמְשְׁכוּ לְאֻלּוּקוֹת... וְהֵינּוּ שֶׁבְּשַׁעַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, לֹא נִפְטְרוּ עֲדִין מִהָרַע שֶׁבְּקִרְבָּם, שֶׁהָרִי הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִּית עֲדִין נִשְׁאַרָה בְּתִקְפָּה.

מכיוון שבזמן יציאת מצרים, היו בני ישראל שקועים במ"ט שערי טמאה – "הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה" – הם לא היו מסוגלים בן-רגע, להשתנות לגמרי באופן פנימי, לצאת מדרך החיים וההשקפה המחשבתית הטמאה והגלותית שבה הם היו. לכן הקב"ה האיר עליהם גילוי אלוקי שגילה את האמונה בנשמתם, וכך ברגע אחד הוא הוציא אותם ממצרים. גילוי אלוקי זה לא שינה את המחשבה והמידות שלהם, אלא נטרל אותן מרוב אור, והשפיע רק על מערכת העשייה של בני ישראל. זהו סוג העבודה הראשון שהזכרנו לעיל – ביטול, שאותו מסמלת המצה.

לאחר ספירת העומר היו בני ישראל במצב רוחני משופר

מקור 8 לקוטי שיחות, חלק כ"ב ע' 35 (בתרגום ללה"ק)

לְעֻמַּת זֹאת בְּשִׁבּוּעוֹת, לְאַחַר כָּל הָעֲבוֹדָה הָרוּחָנִית שֶׁל סְפִירַת הָעֹמֶר, שֶׁבָּהּ מְבָרְרִים אֶת כָּל שְׁבַע הַמִּדּוֹת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִּית לְכָל פְּרָטִיָּה, אִזְּ הַחֲמִיץ אֵינוֹ סוֹתֵר לְעֲבוֹדַת ה', אֲלֵא לְהַפֵּךְ: נִמְצָאִים אִזְּ בְּמִצְבָּ, שֶׁבְּאֻמְצָעוֹת הַחֲמִיץ עֲצָמוּ אֶפְשָׁר, וְלָכֵן צָרִיךְ, לְמַיִם אֶת הַתּוֹרָה וְאֶת הַמִּצְוֹת... וְלָכֵן בְּשִׁבּוּעוֹת צָרִיךְ לְהִיּוֹת דּוֹקָא "חֲמִיץ תֵּאֲפִינָה".

לתלמיד
עמ' 7

לאחר יציאת מצרים התחילה ספירת העומר במשך שבועה שבועות. בשבועות אלו, בני ישראל זיככו את מוחם ואת לבם באופן פנימי. זה היה קורס מקיף בן שבועה שבועות לנפש שהשפיע על הלב והמוח, ושידרג להם באופן כללי את צורת המחשבה. זה התבטא בין השאר במסירות הנפש שלהם בקפיצה לים סוף, ובאמונה ההחלטית שלהם בה' ביציאה למדבר עם נשיהם וטפם ללא אוכל וציוד. רק אז, בחג השבועות, הם נעשו כשירים לסוג העבודה השני שחודר גם לשכל ולרגש.

<< הרבי

לאחר ספירת העומר אפשר להפוך החמץ למצה

ולכן, בחג הפסח - מיד בצאת בני ישראל ממצרים - היה חמץ אסור, כיון שאז האירה בהם האמונה בבחינת קטנות, דהיינו שהיה בהם אמונה וביטול בלבד, אבל בפנימיות עדיין לא היה בהם כלום, ולכן הטעם ודעת (שהוא ענין החמץ) שלהם - עדיין לא היה כדבעי;

לתלמיד
עמ' 7

ורק בחג השבועות, לאחר שלימות העבודה דספירת העומר בבירור המדות בפנימיות, כך, שגם עניני הטעם ודעת נעשו קדושה - אזי אפשר לעשות גם מהחמץ ענין של מצוה.

סיפור

בשנת תשמ"ה, הספריה של תנועת חב"ד עמדה במרכז של פרשיה לא נעימה, שבה אחד מהיורשים של האדמו"ר הקודם, טען שהספריה הייתה רכוש פרטי של המשפחה, ולכן אמורה להתחלק בין כל בני המשפחה, והוא בכללם. תנועת חב"ד לעומת זאת טענה שהספריה לא הייתה רכוש פרטי אלא שייכת לתנועה ולציבור החסידים, ולכן אמורה להישאר בחזקת התנועה.

הפרשיה הגיעה לדיון בבית המשפט, ולבסוף בית המשפט האמריקאי פסק בשתי ערכאות, שהספריה שייכת לתנועה, ולכן עליה להשאר ברשות התנועה.

באחד הדיונים המקדימים שהרבי קיים עם עורכי הדין שייצגו את תנועת חב"ד, הרבי אמר לעורכי הדין שעליהם למקד את טיעוניהם על מכתב של הרבי הקודם, שבו הוא מצהיר שהספרים הם רכוש ציבורי של התנועה. הרבי אמר שזהו הטיעון העיקרי שיטה את הכף.

בסיום הפגישה, אמר להם הרבי, שהוא לא רוצה שהם יפעלו בקו זה רק משום שהוא אמר, אלא שהם ישוכנעו בכך.

*

זאת אומרת, הרבי לא רצה שעורכי הדין יפעלו רק בקבלת עול, משום שאז, מובן מה תהיה איכות העבודה. הרבי רצה שעורכי הדין יביאו לשולחן את כל הנסיון שלהם, התובנות שלהם וכו', וזה יקרה רק באם הם ישוכנעו ויאמינו בקו שהרבי התווה, ויציגו אותו עם כישוריהם וניסיונם בבית המשפט.

כך זה גם בעבודת השם. ה' לא מסתפק בכך שנעשה את המצוות בכוח המעשה שלנו. הוא רוצה שנשכנע גם את הלב והמוח בנחיצותם ובנכונותם של התורה והמצוות, ואז כמובן שעבודת ה' היא ברמה שונה ונעלית לגמרי.

ג. שלבים ביציאת מצרים האישית

<< הרבי

לצאת ממצרים בכל יום

והנה, בזמן הזה אין הקרבת שתי הלחם בגשמיות, אבל ישנו ענין זה בעבודה הרוחנית בנפש האדם, בשלושה זמנים הנזכרים לעיל: אמרו חכמינו ז"ל³ "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא (היום⁴) ממצרים", והיינו שתמיד צריך להיות ענין היציאה ממצרים הגוף ונפש הבהמית, שהוא ענין יציאת מצרים ברוחניות.

לתלמיד
עמ' 8

המסע של יציאת מצרים קיים בתוכנו ברובד הפנימי של הנפש. תורת החסידות מבארת את המילה מִצְרַיִם – מלשון מיצר והגבלה. לכל אדם יש את ה'מִצְרַיִם' והמחסומים שמגבילים ומפריעים לו להיות מי שהוא באמת. ה'מצרים' הללו הם ההרגלים, דרכי החשיבה, התאוות, הסביבה, וכן הלאה. כל אלה סוגרים ומגבילים על האדם ומנסים להסיטו לדרך אחרת. הם לא מאפשרים ל'אני' הפנימי שלו להתבטא.

החובה המוטלת על האדם בחייו היא 'לצאת ממצרים' – להשתחרר מההגבלות והאילווצים. להיות מה שהוא צריך להיות באמת – אדם טוב, שרוצה לעשות טוב סביבו, ולקיים את התורה ומצוותיה. עליו לחלץ את נשמתו מכבליה ולאפשר לה למצוא את ביטוייה האמיתי בתפילה מעומק הלב, בקיום מצוות, בלימוד תורה, בעשיית טובה לזולת מתוך חום ואהבה, וכן הלאה.

תחילת העבודה - קבלת עול

והסדר בזה - שבהתחלת העבודה (בדוגמת הענין דיציאת מצרים בחג הפסח) חמץ הוא אסור, דהיינו שאין לחשוב כלל על הטעם ודעת שלו, איך ענין פלוני נראה בעיניו על פי שכל כו', שהרי שכלו עדיין אינו כדבעי, ולכן עליו להיות בתנועת ביטול וקבלת עול שלמעלה מטעם ודעת.

ראשית העבודה היא "קבלת עול". כלומר, האדם לא יכול לצפות ראשית שהוא יבין את הטעמים למצוות, ולחכות לריגוש והחוויה שהרי שכלו עוד לא הזדכך מספיק ברמה שיוכל להבין ולקלוט ענינים אלווקיים – כי אם להתמקד במעשה בפועל, רק משום שכך ה' ציווה.

למשל: אדם שהולך לרופא ומתלונן על כאבים והרופא אומר לו ליטול תרופה. יאמר החולה לרופא: תסביר לי איך עובד הכדור, ומה זה יפעל על הגוף שלי, ורק אז אקח את התרופה... מובן מאליי שזוהי לא הדרך הנכונה! לחולה אין את הידע הדרוש ואת הזמן להתחיל ללמוד רפואה. עליו לקחת את התרופה מתוך ציות לרופא, ובעתיד, תהיה לו את האפשרות ללמוד רפואה ולהבין מדוע ואיך הכדור עוזר.

כך זה גם בעבודת ה'. כאשר האדם רק מתחיל את דרכו, הוא לא יכול לצפות להבין מדוע ואיך, ושיהיה לו רגש אהבה לה', ורק אז הוא יקיים את המצוות וילמד את התורה. הוא עדיין לא נמצא שם. הצעד הראשון הוא קבלת עול, לעשות את מה שצריך, משום שכך ה' ציווה.

לתלמיד
עמ' 8

[וענין זה אינו רק בהתחלת העבודה ממש, אלא בכל מצב ישנו ענין שהוא בדוגמת התחלת העבודה, שהרי "בכל דור ודור (דהיינו בכל מעמד ומצב) חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים". ולכן, בכל מצב ישנה תנועה זו - שלא להתחשב בעצמו ובשכלו, וכנזכר לעיל⁵ שגם בעבודת הצדיקים צריך להיות העבודה דתשובה ויציאה ממצאותו].

הקונספט הזה, שצריכים להתחיל בקבלת עול, ורק בשלב מאוחר יותר בצורה עמוקה יותר שחודרת בלב ובמוח, היא לא רק במסע הרוחני הכללי של החיים, אלא זה קיים בכל מיני רמות ומצבים בחיים. בכל פעם שאנו עולים לרמה נעלית יותר, או פותחים במסע חדש לגילוי משהו עמוק יותר, תחילת המסע הפרטי ההוא צריך להיות בקבלת עול, ורק בהמשך לעלות הלאה.

אמנם, לאחר שכבר יצא מ"מצרים" (מהמצרים והגבלות שלו) - הרי אף שגם אז אינו יכול עדיין לעשות מהחמץ מצוה חיובית (היינו, קדושה ממש), מכל מקום, אין זה כבר דבר האסור, אלא דבר הרשות - דהיינו שעליו להתחיל לחשוב על פנימיותו ועל מציאותו שלו (שהוא ענין החמץ שבו), שיהיו באופן המתאים לקדושה.

בסיום העבודה - הזדהות אינטלקטואלית ורגשית

ועד שבגמר ותכלית העבודה - אפשר (ובמילא - חייבים) לעשות מהחמץ (טעם ודעת) ענין של קדושה ממש, כלי לאלקות, על ידי בירור פנימי, שהוא תכלית שלימות העבודה.

לאחר שהאדם מרגיל את עצמו ומפנים את הרעיון של מעשה בפועל ב"קבלת עול" בחיי היומיום, רק אז הוא יכול 'להכניס' גם חיות בעבודתו, ותענוג ועריבות לפי ערכו וטבעו בעבודתו. ואז, לא רק שהוא יכול לעשות זאת, אלא הוא מחויב לעשות זאת, משום שעבודה בקבלת עול בלבד (ללא שום גילויי רגש וחוויות מרוממי נפש), איננה מספיקה, ואיננה חודרת בכל מציאותו של האדם.

*

סדר עבודה זה הוא תנאי עיקרי לחיים בריאים ומאוזנים. בתחילת העבודה, בתחילת מסע היציאה מהמצרים, אסור לאכול חמץ - אסור לחכות להבנה ולרגש, הבסיס הוא קבלת עול. רק בהמשך המסע הרוחני מצווה לאכול חמץ - האדם חייב לוודא שהבנתו ומציאותו הנפשית יבינו ויתאימו את עצמן לרצון ה'.

עבודת ה' מתוך ביטול היא סוג העבודה שנדרש בפסח – בתחילת הדרך של עם ישראל. לכן אוכלים מצה – שמסמלת ביטול. אך היהודי אינו יכול להסתפק בכך. הוא חייב להמשיך לעבודה של ספירת העומר – לעבוד על עצמו ולזכך את מידותיו. כך מתקדם הוא לחג השבועות, שבו סוג העבודה שנדרש ממנו הוא מתוך הבנת השכל והרגש הלב. ואז, המצווה היא להקריב מנחה חדשה – לחם שהוא חמץ – את האנוכיות ומהות נפש האדם.

והרי זוהי מעלת תורת חסידות חב"ד - שאין מסתפקים בהענין ד"צדיק באמונתו יחיה", אלא השכל עצמו נעשה כלי לאלקות.

לתלמיד
עמ' 9

משיחת שיחת שבת פרשת קדושים, מברכים החודש אייר, בלתי מוגה.
תורת מנחם ה'תשי"ד חלק י"א עמוד 249 והלאה

במלים קצרות אלו הרבי מציין למחלוקת רעיונית עתיקה בין חסידות חב"ד לבין שאר החסידויות. נקרא זאת בהרחבה במקור הבא:

מקור 9 התוועדות י"ט כסלו ה'תשי"ט; תורת מנחם כרך כד עמ' 269 (בלתי מוגה)

ידוע שאצל תלמידי הבעל שם טוב והרב המגיד היו כמה שיטות, ונחלקו בקללות לשני סוגים:

לתלמיד
עמ' 9

(א) השיטה של חסידות פולין - ש"צדיק באמונתו יחיה", אל תקרי יחיה אלא יחיה, הינו, שהעסק והלמוד בפנימיות התורה נעשה על-ידי צדיק הדור, ועל-ידי ההתקשרות אליו באמונת צדיקים, "באמונתו", מחיה הצדיק את המקשרים אליו, ופותר אותם, ואצלם צריכים להיות רק הענינים הקשורים עם המעשה שבדבר, והינו, שתלמודו של הצדיק מביא את המעשה גם אצלם.

(ב) שיטת חסידות חב"ד - שלא קבלה סדר הנ"ל, כי אם, שכל אחד צריך לעסוק בעצמו בלמוד פנימיות התורה, וקבעה זאת בתור ענין עקרי.

כלומר, שחסידות חב"ד לא מסתפקת בכך שכח המעשה של האדם יהיה כפי הראוי, בכוח ההתקשרות לצדיק. אלא כל אדם אינדיבידואלי אמור להשתמש במוחו ובליבו ולזכך אותם שיהיו כלי לאלקות.